

Inserati se sprejemajo in veljajo
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo
administracija) in ekspedicija na
Starem trgu b. št. 16.

SLOVENEK

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemana velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:
Za celo leto . . . 8 gl. 40 " 10 "
za pol leta . . . 4 " 20 " 5 "
za četrt leta . . . 2 " 10 " 2 1/2 "

V Ljubljani na doma pošiljanje
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Stolnem trgu
hiš. št. 284.

Izhaja po trikrat na teden in sicer
v torek, četrtek in soboto.

Slovník Naučný.

Kedar se človek nekoliko izuči in si nabere mnoge vednosti in umetnosti, vbira si jih skupaj in vreduje, da jih v potrebi tim lože v prid obrača sebi in drugim. Tako delajo tudi narodi. Omikani Grki in Rimljani so spisovati jeli tako zvane encyklopedije (*ἐν-κύκλιος-παιδεία*), po katerih so razlagovali véde in umetnije, ali sploh ali posebej, in skladali so jih ali po sorodnih strokah ali po redu abecednem. Zgodai so jutrovski narodi n. pr. Arabljani, Peržani, Činjani (Kitajci) in Japonci narejali si take ključe do raznih véd in znanstev, zbirke umetniške, podlage podučevanju in vzgojevanju. V srednjem veku so takim delom dajali ime: *summa*, *speculum*, *organum*, *dictionarium* itd. V preteklem veku so jih po grški besedi imenovati jeli spet encyklopedije, in za glasovitimi Francozi so napisali si jih Angličani dokaj in vzlasti mnogo — večih in manjših — Nemci ali Germani.

Med Slovani so knjige encyklopedične skladati si jeli Poljaki krog l. 1830 (Krasický), l. 1839 (L. Rogalski), l. 1841 (St. Plater); od l. 1859 snuje se na svetlo poljska vélika encyklopedija (Orgelbrand). Rusje so dobili jih nekaj od l. 1847 (Starčevskij; Pljušarov; Krajevskij; Dahl itd.). Nad vse znamenita pa je nam te vrste knjiga, ktero so po prevelikem trudu in prenozih stroških lansko leto dovršili bratje Čehi z naslovom: *Slovník Naučný*.

Sprožili so bili misel k takemu vzajemnemu znanstvenemu delu v českem jeziku že leta 1829 trije možaki na književnem polji: Palacký, Jungmar pa Presl. Dela sicer samega izvršili niso; vstanovili pa so Matico česko, časopis *Musejnik*; delati so jeli priprave v ta namen. S pomočjo česke Matice je prišel na svetlo véliki slovník Jungmanov, so tiskane bile starožitnosti slovanske Šafaříkove; je do našal od leta do leta *Musejnik* iz raznih véd in umetnij spise, po katerih se očitno vidi, kako krepko so napredovali vrli Čehi. Po njem so razglaševali časih priprave encyklopedične; tako na pr. l. 1833, 1844—45; vzlasti je l. 1850 Palacký vnovič vzbujal na delo, in dr. Gabler je vredoval dotično tvarino. A pokazale so se tedaj še hude opovire; kar l. 1859 knjigar J. L. Kober kupi od Matice vso pripravljeno tvarino, vredništvo prevzame dr. Fr. Lad. Rieger, in encyklopedija česka prične izhajati še tisto leto z naslovom: *Slovník Naučný*. Célo delo šteje XI vélikih knjig, v véliki osmériki; vsaka knjiga mnogo sešitkov ali zvezkov po več ali manj pól; vsaka stran je v dveh polovinah ali predelih; tisek je droban, vendar očiten. Da se vidi, kako velikanško in kako znamenito je to delo, in vendar, kako naglo se je primeroma dovršilo, naj se

zaznamnjajo knjige po letnicah, straneh, pečah ali polah.

Knjiga I. l. 1868 str. 1028. p. 65; II. l. 1862 str. 548 p. 39; III. l. 1863 str. 1169 p. 84; IV. l. 1865 str. 1470 p. 105; V. l. 1866 str. 1205 p. 86; VI. l. 1867 str. 1171 p. 83; VII. l. 1868 str. 1220 p. 85; VIII. l. 1870 str. 1213 p. 82; IX. l. 1872 str. 1349 p. 90; X. l. 1873 str. 1017 p. 68; XI. l. 1874 str. 680 p. 44.

Osnovano je bilo od konca veliko delo na VI. knjig po 10 do 12 zvezkov v 4 polah, toraj skup na 60 do 72 zvezkov, à 36 soldov; toda že prva knjiga se je bila narastla na 16 sešitkov, in tako so naslednje primeroma rastle še bolj, da se jih je vseh s tremi dopolniki vred nabralo XI. — Velikanski so bili stroški in trudi, ki jih je imel založnik in tiskar narodni Kober; strašansko pa je bilo tudi opravilo, ktero je imel vredovatelj dr. Rieger. Spoznavši, da sam ne more vzmagovati pri tolikem delu, pridobil si je koj l. 1860 spretnega sovrednika, in ta je J. Malý, kteri mu je v vredništvu zvesto pomagal do konca. Ona stiskala si potem sodelavcev ter pomočnikov za razne véde in umetnije, in kako izvrstno morabiti to znanstveno delo, kajti do 247 raznih pisateljev in slovečih učenjakov se je v njem vdeleževalo. Petnajst let se je vršilo, in preden je bilo donatisnjeno, je 36 sodelavcev pobrala že nemila smrt.

Znamenito je čitati, koliko se je bilo koj v začetku l. 1860 oglasilo naročnikov, in kamo je hodil „*Slovník Naučný*“. Na Českem jih je bilo največ — 4209, po Moravskem in Šleskem 617, po Ogerskem, vzlasti po Slovaškem 348; po drugih deželah le 314. V Petrograd jih je bilo naročenih 11, v Ljubljano, Celovec, Trst od konca samo po 2, v Zagreb 16, Gradec 18, na Dunaj celo 178. Ker jih je po I. knjigi odpadlo okoli 539, si lahko mislimo, da tudi, akoravno so sem ter tje pristopali novi, prvi vsi niso ostali zvesti.

Posamesni deli imajo kratka potrebna pojasnovanja; deseti pa ima predgovor, in pred dopolniki obširniši doslov ali zagovor, v kterem pripovedujeta slavna vredovatelja Rieger in Malý, koliko truda in skrbi in težav je stalo to veliko delo slovansko, ktero sedaj dovršeno, dasi ni brez pomanjkljivosti in nekterih napačnosti, vendar v tej vrsti prvo slovansko je in bode mnoga in mnoga leta. Spisi so največ popolnoma izvorni; sostavki, kteri so posneti po družih enacih delih, so vendar svobodno obdelani, primerno vbrani, marsikterih napak očiščeni. Kar pa tiče Slované, slovansko zgodovino, slovansko narodopisje in jezikoslovje, sploh v slovanstvu previšuje jako jako „*Naučný Slovník*“ vse dosedanje encyklopedične knjige v kterem koli jeziku. To pripoznavajo ne le Poljaki, Hrvatje, Sloveuci, am-

pak celo Nemci, kteri so že nektere reči dali si v svoje jezike prestaviti iz njega.

Ker je pa „*Naučný Slovník*“ prevelik za dejansko rabo, mnogim preučen in predrag, je po zgledu družih narodov, vzlasti nemških (p. Brockhaus, Meyer itd.) že l. 1872 založništvo in vredništvo njegovo napovedalo, da hoče koj potem dajati na svetlobo „*Malý slovník naučný*“, kteri bode bolj ob kratkem, tu in tam pa še bolj določno in pravilno vsled znanstvenega napredka razlagal stvari vse, ki se nahajajo v velikem. In res prihaja ta manjši encyklopedija od l. 1873 že na dan po sešitkih à 36 kr. dokaj naglo; zalaga in tiskari jo spet narodni knjigovar J. L. Kober, vreduje pa vrli J. Malý pod naslovom: „*Stručný všeobecní slovník věcný*“.

Pred nekaj leti že smo tudi Slovenci vneli se za tako veliko delo encyklopedično, poznej vsaj za malo, naj se po Matici slovenski spravi vendar na svetlo, toda — zastoj, brez vspeha. Kakor se nam sedaj vse mede, niti tega niti unega skoraj upati ne moremo. Po pravilu: „*Slavus sum, nil Slavici a me alienum puto*“ — svetujem toraj vsem budnim vrstnikom svojim, posebno pa slovenskim dijakom, učimo se marljivo jezikov slovanskih, vzlasti jezika českega, in zajemajmo radostni vede in znanja koj iz virov prvotnih sebi in rojakom v prid, domovini na slavo. Kedar se bratom Čehom neblago opovirajo vnanje in državne zadeve, tedaj tim pridniše delujejo na polji domačem, tvarinskem in znanstvenem. V tem jih posnemajmo zedinjeni tudi mi, in v hudih ter najhujših časih stanovitno bodi tudi nam Slovincem slavni Čehov slavno geslo:

„V práci a věděni
Je naše spasení.“

Resnicki.

Volitve za kupčijsko zbornico.

(Izvirni dopisi)

Iz Kamnika, 12. januarija. Pri nas volilne liste briči raznašajo. Po Tuhinju za Kamnikom je hodil berič po hišah in je podpise „fehtal“; liste je samo kazal, dal pa nobenemu v roke, kajti rekel je: „tukaj-le se podpišite, ker jaz sem prišel prašat, če hočete, da bodo manjši davki in patentni. So se ti-le nemčurji vzdignili zoper tako velike davke, da se bo zljajšalo kmetu breme.“ Nek kmet iz Zaloga bil je v Kamniku pri nekem gospodu in je pripovedoval, da je berič po hišah tekal ter pravil, da bodo ti gospodje nemčurski kandidati za kmeta se potegnili, ker tako velikih davkov ni mogoče prenašati.

Pod Mekinjami je drug berič bil, tam je okoli 27 volilcev, pa jih je samo 12 vjel.

Iz Preserje, 11. jan. Bralcem „Slov“, je že znano, da so pri nas (v Preserji) volkovi zelo predrzni; celo v vežo pridejo. — Nena-

vadna živalica pa se je bila v soboto (9. pros.) popoldne sem zgubila; skoraj gotovo od borovniške strani.

Berič, bivši organist in menda učitelj v Soteski, s celim kupom rumenega papirja priložnosti k našim volilcem in od njih zahteva podpise. — Pride k nekemu volilcu in pravi: „Vi patent plačujete, kaj ne?“ „Kaj vam mar moj patent“, odgovori mož. „Pa vendar, vi patent plačujete?“ „Plačujem ga, da“, odgovori mož z debelimi očmi. — „Tu se podpišite, ali bom pa jaz vas podpisal.“ „Jaz se ne podpišem, ne vem na kaj?“ „Glejte, zdaj bodo nove volitve na Dunaj, da bodo manjši patent napravili. Ktere bote pa vi volili, nemške ali kranjske može?“ Kaj bom jaz une volil! Jaz sem ubog Kranjec in Slovenec. — Moža samega ni pripravil k podpisu; le njegov najmlajši sinček, nedeljski šolar, očetovo ime podpiše in berič poln veselja odide in si misli: „Za drugo bomo že mi skrbeli, da imena nemških kandidatov, ktere na lističu seboj nosim, prav debelo zapišemo“. Od tod jo mahne še druge lovit; koliko jih je vjel, mi ni znano, to pa za gotovo vem, da je protest volilni komisiji že oddan. Živila volilna prostost!

Iz brezovške fare, 11. jan. Pri nas se je z volilnimi ali „lovilnimi“ listi vse drugače delalo, kakor pa v Šiški. Našemu županu se je milostljivo prizaneslo. Ni mu bilo treba od hiše do hiše s košem nemčurjev se gugati, ljudem take čez vse hvaljene robe vsilovati, kajti pri tem oddelku nima on toliko zaupanja, da bi bil kterelega spečal. Zato se je to opravilo nekemu kmečkemu „strahu“ izročilo; kakor tak je pred obrtnika kmeta stopil s papirjem v roki, ter zapovedal: „tukaj se podpišite“, in kmetje, ki jim je že prirašeno pravilo: „bogaj, če ne, boš plačal“, so se podpisovali, ne da bi bil kdo prašal, še manj pa vedel, za kaj in komu se bo zapisal, „kuharju ali čedniku“. — Kaj ne, da se le podpis dobi! Se pravi to, postave spolnovati, kaj?

Iz Toplice na Dolenjskem, 13. jan. — Pri nas so bile glasovnice še le v soboto razposlane, pa ne vsem obrtnikom oddane, ker je berič rekel, da ne more v tem kratkem času povsod hoditi. Rekel je tudi, da jih je nekaj raztrgal ali pa proč vrgel. Bati pa se je, da jih je morebiti nemčurjem oddal. Novomeški notar mu je bil dal zapisnik nemčurjskih kandidatov, da bi jih bili volilci zapisali, pa tega menda niso storili. Saj mi ni znan nobeden. Če so jih kateri zapisali, se je na skrivnem zgodilo.

Iz novomeške okolice, 11. jan. „Slovenec“ je imel v 4. številki t. l. med domačimi novicami tudi „S čem se dandanes vitezi pečajo“. Ta naslov velja tudi naslednjim vrsticam. Župan St. Mihel-Stopški, vitez Langer, sedaj svoje počitnice med zborovanjem državnega zbora rabi za propagando nemčurstva, ko da bi ne imel nujnejšega opravila; kot župan bi vsaj zdaj moral skrbeti za silne srenjske potrebe, drugači je tako malokdaj doma. Omenjeni g. župan je po svojem srenjskem slugi „Boštjanu“ do vseh volilcev v trgovsko zbornico poslal nepodpisane listke in naročil: „Le podpišite, drugo bodo že g. Langer oskrbeli“. In nektere brgleze je res vjel. Pomagal mu je neki vojaški penzionist, kateri je pa pri nekem poštenem rokodelcu naletel. K temu pridži mu reče, naj se podpiše, drugo bo že on spisal; ko se pa uni brani in vpraša, zakaj bo to, mu reče: da bomo farje vgnali. Na to pa rokodelec reče: „Zdaj pa nikakor ne podpišem“, kar mu tudi žena pritrdi. To je blažena

svoboda pri volitvah, kjer si imamo svoje zagovornike voliti.

Izpod Hrušice, 11. jan. (Volitev in komisar g. Rutkovsky). Ker se je pri volitvi trgovskega oddelka v kupčijsko zbornico g. komisarju iz Planine — žalibog — posrečilo vloviti dva tukajšnja trgovca, enega je je šel g. komisar osebno na 3 kraje celó na oddaljeni kolodvor lovit — in jima vsiliti nemčurske kandidate, še predno smo mi vedeli za naše; — je menda gojil veselo nado, da bi znalo tudi v obrtniškem oddelku tako po sreči se iziti. Preteklo saboto se res pripeljejo g. komisar v Logatec, pa ne sami, ampak še adjutanta so imeli, mladega gospodiča neizmerno dolge postave, češ, dva sva, saj nama ne more spodleteti. Županu v Gorenjem Logatcu sta izročila glasovnice in zapisek kandidatov konšt. društva, ki naj jih vsi volilci po vrsti zapišejo; v Dolenji Logatec sta šla sama agitirat in volilcem silo delat. A g. komisarju smo kašo prav pošteno upihali. V Gorenjem Logatcu je volilo 23 volilcev narodne kandidate, en sam — sram ga bodi! — je volil „die deutschen“, tudi v Dolenjem Logatcu so sploh volili narodno. Tam je občinski sluga raznašal glasovnice volilcem in zraven tudi od g. Rutkovsky-a izročene listke nemškutarjev ter neki ukaz imel prinesiti nazaj v županovo pisarno glasovnice tistih, ki bi ne hoteli teh zapisati. En volilec, ki sicer ni navdušen narodnjak, je pa na to kar naravnost rekel: „jaz bom volil tiste, ki jih jaz hočem in si ne dam nobenih vsiliti, ako je taka, rajše vse skupaj nazaj nesi“. Sluga glasovnico res prinese nazaj kakor mu je bilo rečeno, pa se zopet kmalo ž njo vrne ter jo volilcu izroči. Dotični je potem napisal narodne kandidate. Tako smo tedaj imenitnima gospodoma iz Planine podrli ves sladki up do nemčurske zmage v Logatcu. Vsa potrta in obupna s pol sežnja dolgima nosoma se gospoda proti večeru pobereta od nas. Srečno pot! Pa zopet kmalo pridita — po smolo!

Križe pri Trličih, 12. jan. (Volilna svoboda?) — Že si „Slovenec“ naznanil, kako je ves uradni aparat na nogah zoper slov. kandidate kupč. obrtn. zbornice. Naj zve slovenski svet, da tudi tukaj volitve nikakor niso svobodne, temveč nepostavnosti najhujše godé se kakor v Trliču takó tudi po vsem okraju tržiškem. Vprašam „liberalno“ kr. vlado, je li to volitev, ako tržiško-beriška kreature nek „Pavlek“ raznaša volilne liste in dotičnim volilcem prav beriški zapove: „To le podpišite, potem bom „cegelc“ nazaj vzel“. Še toliko časa mu ne pusti, „da bi volilec pregledal, kaj naj podpiše. Prigodilo se je tukaj, da obrtniki niso čisto nič vedeli, kaj so podpisali, in da bi še podpisali? zakaj? Saj je sam berič pri roki, da podpiše, in nek oštir, ki pisati ne zna, se še celó podkrižal ni, vse je „Pavlek“ sam naredil. V tukajšnjem kraju je več obrtnikov čevljarjev in družih, ki, dasiravno plačajo dosti „patenta“ — vendar niso dobili volilne pravice; čemu li? Saj drugim voliti ni treba, kakor tistim, ktere „Pavlek“ obiskati zamore, kajti časa mu ne ostaja preveč, ker ima obletati več županij. Pravil je berič, da vsi se radi in koj (saj ve, da ne vedo, zakaj) podpišejo. V Dupljah se mu je samo eden branil. To vse se je godilo že okoli 7—9. t. m. Na ta način so nemčurji mnogo mnogo glasov dobili. — Srce mora krvaveti domoljuba, da se kaj tacega godi; kje je „Majestät des Gesetzes“ liberalne nove ère? smo li Slovenci res „vogelfrei“? Če se te flagrantno-nepostavne volitve ne zvržejo, potem bi bilo pač obupati

nad Avstrijo in potem — Slov. državni poslanci! Čas je, da še vse energičneje postopate; prvi dan, ko stopite v dunajsko lesenjačo, interpelirajte z ostrimi besedami c. kr. vlado, če smo res Slovenci „vogelfrei“, da zamorejo c. k. okrajni paše in njihovi briči tako nepostavno zatirati narod slovenski, med katerim in od kterelega živé. In ako se ko odgovor na to interpelacijo nove volitve ne razpišejo, — zapustite za zmiraj lesenjačo, zakaj dalje sedeti med stenami, kjer se uslišijo tako opravičene pritožbe — ne pripuščate vam več narodna korist. — In župani, bodo mar protestovali zoper take nepostavnosti? Bog daj, v tržiškem okraju tega ni pričakovati, kajti ponižni slugi so kranjskega okrajnega paše; vsaj tukajšnji župan nikakor noče protestirati, — boji se dobiti od Derbiča „dolgi nos“, kakor je rekel. Kaj ne, izvrsten župan slov. ljudstva!

Politični pregled.

V Ljubljani 15. januarja.

Avstrijske dežele.

Ministerstvo se je podvrglo sklepu državnega zbora, da vžitniki duhovskih posestev ne smejo imeti volilne pravice, dasi ga je minister prava s tehtnimi razlogi spodbijal in je tedaj vlada glasovala z nasprotovno stranko. Po drugih deželah ministri v enakih primerljivejših odstopajo, pri nas pa raji zatajé svoje prepričanje. Se mar boje, da z odstopom ministerstva Auerspergovega ne bi propadla tudi ustavoverna stranka?

V državnem zboru, ki se prične 20. t. m., hoče državno-pravna opozicija neki nasvetovati inkompatibilitetno postavo, po kateri noben državni poslanec nebi smel biti opravični svetovalec kake banke.

O Andrassevem odgovoru na Bismarkovo pismo o volitvi novega papeža nek prusk časnik poroča, da po Andrassevemu mnenju Avstrija v tej reči ne more potegniti s Prusko in se bode le poslužila starodavne svoje pravice izključiti si neprijazne kandidate (tedaj ne zavreči že izvoljenega papeža). Pa Andrassy se moti, če meni, da to je starodavna pravica, to je le posebna milost, katero je cerkev podelila iz hvaležnosti vladam, ki so sv. cerkev branile. Odkar so pa katoliške vlade sv. cerkvi odtegnile svoje varstvo, je jako dvomljivo, če jim bode cerkev še na dalje privolila to milost.

V hrvaškem saboru so 13. t. m. obravnavali spremembo volilnega reda. Makanec je predlagal, da bi tudi Graničarji in Dalmatinci smeli voljeni biti, pa ta predlog ni obveljal. Jakičev predlog, dati pravico penzioniranim častnikom in vradnikom pridobilnih družb je bil sprejet, predlog Mravezovičev, da bi se za volilno pravico določil še manji davek, pa zavržen. V večerni seji predlog Makancev o oblasti okrajnih sodnij v Sisku in Karlovcu ni obveljal. Vladi so se potrdili računi za narodno gledališče in se ji je dovolilo prestrojiti gledališčno vodstvo.

Vnanje države.

Nemški zbor je sprejel postavo o črni vojski, po kateri bode treba deset let (!) dalje vojaščini služiti. Pri vsi svoji slavi in moččnosti so Nemci le sužnji Bismarkovi in morajo biti z vsem zadovoljni, kar jim on naklada.

Hasenski volilni knez, kateremu je Pruska vzela deželo, je te dni v Pragi umrl. Pomenljivo je, da tudi na pruskem dvoru za njim žalujejo.

Francoska še zdaj nima novih ministrov. Pričakuje se, da bode narodna skupščina razpuščena in pri novih volitvah bodo skoro gotovo zmagali bonapartovci ter Napoleončeka oklicali za cesarja. Mac Mahon se zanaša na vojno, ki je pa splošno bonapartistična.

Španjski kralj Alfons je včeraj imel priti v Madrid. Kakor se „Germaniji“ poroča, Karlisti že željno pričakujejo, da bi se vdarili z republikansko, zdaj Alfonsovo vojno. Don Karlos je v Durangu. General Cabrera je v listu „Times“ naznanil, da ni res, da bi bil od Don Karlosa prestopil k Alfonsu.

V **Luizijani**, v južnem delu ameriškanskih zaveznih držav, zopet žuga pričeti se hud boj. Dve stranki ste si namreč nasproti. Republikanci in demokrati; v postavodajalnem zboru so se bili hudo sprejeli, pa general Sheridan je prav kakor nekdanji Napoleon v Parizu z vojaki prišel v zbornico ter iz nje zapodil demokrate in jih psoval z banditi, New-Yorški in misurski governor sta zoper to posilstvo Sheridanovo ter sta rekla, da je s tem hudo škodoval republikanskim napravam.

Izvirni dopisi.

Od srednje Soče. 10. jan. (Dopisniku „spod sv. Primoža“ v 51. l. „Glasa“. — Lahonska surovost in besnost o božičnih praznikih v Gorici, in nedolžna slovenska žrtva. — Predsednik „Soče“ g. Matija Doljak umrl.) Nekdo poziva v „Glasu“ k neumorni delavnosti za vresničenje jezikove ravnopravnosti v javnem življenju. Naj bi se namreč osnovala taka društva, v katerih bi se udje zavezali vse le slovensko vradovati — brez ozira na kako zamero — imajoči vedno 19. §. temeljnih drž. postav pred očmi, in pa med sabo in z vsakim rojenim Slovincem le slovenski govoriti itd. Kdor bi se proti tim pravilom pregrešil, naj bi plačal kako malo kazen, ktera bi se imela obrniti v kak dobroten namen. Gospod dopisnik „Gl.“ ima neki tudi načrtana pravila v ta namen. Pač bi bilo to krasno sredstvo v pospeševanje jezikove ravnopravnosti! Kakor sem svoje dni slišal, so vse zatirane narodnosti, predno so do dejanske ravnopravnosti prišle, enaka društva osnovale, n. pr. Hrvati in Srbi, naši južni bratje. Bilo je tako društvo s sedežem v Zagrebu pred 1848. letom, ktero je zelo pripomoglo, da se je hrvaški jezik do občne veljave v javnem življenju popel. Temu društvu se ima neki sedajno narodno lice stolice „Trojedne kraljevine“, n. p. da so se hrvaški napisi ulic, hrvaški napisi in firme nad raznimi prodajalnicami itd. napravili, mnogo zahvaliti. Pač vse to je pognemanja vredno, da si svobodno ogradimo svobodo. Nihče naj ne misli, da bi društva s takimi nameni dišala po fanatizmu ali narodni prenapetosti, marveč njihov namen bi bil čist in po vsem opravičen: „Nobene pedi slovenske zemlje več tujcu, ki se od naših žuljev na našo kvar in sramoto masti, odstopiti in sleherno priliko porabiti, da se jezika ravnopravnost tudi v javnosti vresničuje.“ Po mojem mnenju bi bilo tako društvo za nas kot Slovence in katolike zlo koristno. Tedaj hajdimo na delo, zberimo se, zjediniimo se, osnujmo društvo v v ta namen in majka Slava, zagotovim vas, vam bo za to na veke hvaležna, ako jo bomo tako vrlo in neustrašeno ob bregovih mrzle Soče zastopali.*)

Poslednji list „Gl.“ (52. l. 1.) 1874 je prinesel izvrsten voden članek zastran onega

*) Če le vlada ne reče: Stoj! kakor je storila kranjska, ki je v Ljubljani tako društvo osnovati prepovedala. Vredn.

grozovitega umora na sv. Štefana večer, kterežna žrtva je postal po vsem nedolžni, pošteni pa premožni fant Janez Lašič iz Renč. Lahonska neslišana hudobija, surovost, in divjost se pri tem činu pač ne dá s peresom opisati. Brez vzroka so bili napadeni, le zarad poštenega slov. petja (vsi 7meri renški fantje so bili dobri izurjeni pevci) in ker so imeli ti fantje premožnih posestnikov denarje, ktere so pri njih čutili.

Razun onesrečenega Jan. Lašiča, ki je bil še le 19 let star, matere udove edina podpora, so tudi še trije kolikor toliko pobiti vendar srečno smrti ubežali. Sicer pa naj bi mladost nekoliko bolj tako visoke praznike posvečevala in tako bi bilo manj nesreč saj ob praznikih slišati. Morilci in lahonski brigantje so se po tem krvavem činu podali v „Caffée del teatro“, kjer jih je tudi kmalo patrola zasačila in seboj peljala. Le pravi morilec jo je bil od onih preč pobrisal, pa že drugi dan ga je vjela žendarmerija. Karakteristično je pa to, da je dala sodnija onih 7 brigantov peljati „na konfront“ v bolnico usmiljenih bratov še le 27. p. m. zvečer ob 6. uri in sicer — „v zaprtih komfortablih“! Pri konfrontu umorjenega v bolnici je vsih sedem trdovratno in hladnokrvno tajilo, da ga ne poznajo, niti se spominjajo, da so ga kdaj kje videli! K sreči so pa druge priče to videle in pač jim bo zastonj črno djanje tajiti.

Kdo zamore pa takemu vandalizmu meje postaviti! mar edino le „pravica“ ali postava, ktere se taki brezversko omikani le tako daleč bojé, dokler sega njena fizična sila, sila bajonetov in verig! Pač nijedna postava še tako ojstra ne more takim zločinom v okom priti, ako si ne vzame človek verske omike za podlago in ujdzo proti tim in drugim pregreham. Zgodovina I. francoskega punta (pod Robespierrom, Dantonom, Maratom itd.) nas mora pač jasno učiti, da za stalno in blagonosno omiko narodov ne zadostuje omika v liberalnem pomenu brez verske podlage!

Vidi se zopet razloček in sad liberalne in verske omike, ki se med seboj razločujete kot noč in dan. Čudno logiko ima pač tudi „Soča“, ko opisuje polnočnico v veliki cerkvi, h koncu pa pravi, da zato, ker se navadno nekteri nespodobno v cerkvi vedéjo, naj se polnočna maša za naprej opusti! Jaz pa pravim, nerodnostim naj se pride v okom, a polnočna maša naj ostane, kajti s takim odpravljenjem bi se pač verska čutila velike večine dobrih Goričanov gotovo žalila.

Dne 5. t. m. je umrl g. Matija Doljak, veliki posestnik, deželni poslanec, predsednik društva „Soče“ itd. v Solkanu. „De mortuis nil, nisi bene“. Mož je umrl v 53. letu svojega življenja za jetiko. „Sočani“ so ga šaljivo imenovali po njegovi bradi: „pater Abraham.“ Mož je bil sicer naravnega talenta, delaven in v liberalnem pomenu, naroden skoz in skoz, ki je kot bivši predsednik solkanske čitalnice in župan res mnogo za vzbujenje slovenske narodnosti med svojimi občinarji storil, kar je menda tudi neki pospeševalo njegovo suho bolezen. Za „Sočo“ je zguba tega moža še precejšna, ker ji je — saj po imenu od lanskega leta sem veljal kot predsednik in kolovodja. Kdo ga bo pri prihodnji volitvi nadomestil, kdo to ve? Sicer je pa res, da je naše družbeno življenje od poslednjih volitev v drž. zbor nekam zamrlo. Kaj dela društvo „Gorica“, kaj „Soča“, ali in še životari, nihče ne vé, morda je to le tihota pred nevihto! Svoj organ ima še sleherno društvo.

Domače novice.

Ljubljana, 16. januarija

(Kako predrzna je že nemškutarska nesramnost), priča sledeči telegram, kterežna so predvčerajšnjim poslali kupčijskemu ministru: „Podpisani bi si nikdar ne bili upali do Vaše ekscelencije obrniti se zastran bodočih volitev za kupčijsko zbornico, če bi vsled necega v današnjem „Slovincu“ razglašenežna predrznežna telegrama dr. Bleiweisa ne imeli dolžnosti opiraje se na natančno znane dogodke pravice povedati in zabraniti čez vse nesramen volilen manevev. Ravno nasproti neresničnim trditvam gospoda dr. Bleiweisa je cela dežela prav zelo zadovoljna s postavnim ravnanjem vlade, in njenih organov in edino le brezmerna agitacija duhovstva izbuja pravičen srd. Čin gosp. dr. Bleiweisa, ki se hinavsko sklicuje celo na korist vlade, kteri sicer z vsemi pripomočki nasprotujejo, in javne morale, je pač zadnji brezupni pripomoček one stranke, ki zdaj vidi, da je njen vpliv po celi deželi izginil. Dr. Jožef Suppan, državni poslanec. Dr. Adolf Schaffer, državni poslanec. Karl Deschman, državni poslanec in deželni odbornik.“ Dr. Bleiweis je, opiraje se na brezštevilne proteste, ki se bodo izročili volilni komisiji, poslal ministru zadnjič natisnjeni telegram; slovenski listi so polni pritožeb o nepostavnostih, ki se godé pri volitvah; imenovani so kraji in osebe, ki protipostavno ravnajo; in vendar si nemčurji drznejšo ministru telegrafirati, da so trditve dr. Bleiweisa neresnične in se pri volitvah ravná postavno. Po mnenju teh ljudi je tedaj postavno, da se narodnim županom niso poslali volilni listi, da so nemčurški agitatorji in celo c. kr. vradniki podpisovali imena volilcev, katerih še doma ni bilo, da zapeljan od paše Derwiša neki župan volilnih listov ni razposlal, ampak vse sam podpisal? Minister kupčije pa vendar svojim vdanim noče kar na nos na vrat verjeti, ter je voditelju deželne vlade vsled dr. Bleiweisovega telegrama telegrafično naročil zaslišati pritožbe dr. Bleiweisa. G. Widmann je dotično pismo še zvečer ob 3/4 10, 14. t. m. poslal gospodu doktorju, ki se je včeraj po poludne s pritožbami in protesti podal k g. Widmannu.

Pregovarjala sta se skoro poldrugo uro in g. dr. Bleiweis mu je prebral najtehtnejše proteste. Med pismi, ki pričajo, kako se je godilo pri teh volitvah, je tudi lastnoročno pismo kranjskega okrajnega glavarja Derbiča, do privrženega mu župana, kteremu gledé žen, ki same volilnih listov podpisati ne morejo, svetuje, kar kje na cesti kakega moža vjeti, ki naj se kot njeni „Geschäftsleiter“ podpiše. G. Widmannu ni bilo prav, da se je g. dr. Bleiweis kar naravnost obrnil do ministra, obljubil pa je, da hoče natančno in ostro preiskovati vse proteste ter vsa pisma poslati ministerstvu kupčijstva. G. dr. Bleiweis pa je voditelju deželne vlade naravnost povedal, da nektere pritožbe so tako hude, da se misli vsa ta reč izročiti deželni sodniji v preiskavo.

Naj pri tej priliki našim nemčurjem še nekaj povemo, kar so morebiti že pozabili. Ko so bili pred 7 leti v prvič voljeni narodni kandidati za kupčijsko zbornico, je c. k. pravdnništvo strašansko stikalo po vzrokih, da bi se volitve ovrgle. Ko je zvedelo, da je neki Krakovčan podpisal volilca, ki ga za to ni pooblastil, je vradnik deželne sodnije Sch. po celi deželi popraševal po nepostavnosti in da-si nikjer o nobenih ni zvedel, bile so volitve po predlogu državnega pravdnika samo

